

Hvem påvirker hvem til hva? Er overskriften på mitt bidrag

Før jeg går løs på innlegget vil jeg si litt om RIO.

RIO er en organisasjon bestående av tidligere rusmisbrukere som er organisert som en landsdekkende organisasjon. Vi sitter på en kompetanse man ikke kan lese seg til på den ene eller andre høgskolen. Vi har gått inn i ett rusmisbruk, vi har levd som rusmisbrukere og vi har alle kommet ut av det på ulike måter. Vi har rust oss på alle de rusmiddelene, som man kan ruse seg på. Vi har gått den brutale skolen. Vi anbefaler likevel høgskolen.

Nå har deg slik at mange av oss i RIO i tillegg til å være tidligere rusmisbrukere også har vært barn, noen av rusmisbrukende foreldre tunge som mer lette. Noen har tatt utdanning innen helse og sosialfag for å få et bredere perspektiv. Vi setter egne liv og de erfaringene vi har på godt og vondt inn i et faglig, byråkratisk og politisk perspektiv. Vi har god oversikt over teori og praksis eller den manglende balansen mellom teori og praksis.

Hvorfor blir noen rusmisbrukere og hvorfor blir noen ikke rusmisbrukere og hvorfor blir flesteparten noe mitt i mellom hvis vi inkluderer alkohol, bør være det store spørsmålet når man tenker primærforebygging.

Noen eller mange av dere har sikkert registrert at jeg og RIO ofte snakker om integrering som den viktigste delen av en rehabiliterings eller habiliteringsprosess. Jeg skal i dag snu dette litt på hode da integreringsbegrepet også er interessant når det gjelder primærforebygging eller for å begrunne at noen blir rusmisbrukere.

Vi har en skole som ikke er til for alle. I dag har vi kunnskap om at mange barn sliter med mye uro i kroppen, og som gjør at de har konsentrasjonsproblemer eller motoriske problemer. ADHD er den nye mye omtalte diagnosen. Bare for noen få år siden var den kun gutter, visstnok hver femte gutt som hadde en eller annen variant av ADHD.

I dag har man også funnet ut at jenter har dette problemet, man kaller det noe annet da de ofte

ikke er en pest og plage for læreren men sitter passive, uten å gjøre mye ut av seg i timen. Felles for både gutter og jenter med denne problematikken er at mange av dem ikke fungerer på skolen, og at det ikke er godt nok tilrettelagt undervisning for dem.

Vi har nok av fritidsaktiviteter der de aller fleste kan få utløp for egne ressurser og interesser. Mange faller også fra her av samme grunn som på skolen. Konsentrasjonsproblemer og motoriske problemer gjør at mange også mister interessen for disse aktivitetene.

Likevel vil jeg hevde at aktivitet er nøkkelen til å få et sosialt integrert liv uansett ståsted og bakgrunn. Det må bare tilrettelegges mye bedre enn i dag. Vi må også normalisere det å være annerledes, ikke bare for den det gjelder, men også for at andre skal få glede av de som er annerledes sine kvaliteter. Når jeg sier annerledes mener jeg ikke at de er så forskjellig fra andre som klarer seg med skolens begrensede tilbud, men mest for å synliggjøre at tilbudet ikke når alle, og at det for noen kan utvikle seg til et stort sosialt og psykisk problem.

Et akseptert mangfold gir bedre mennesker. Alle mennesker bør få utløp for sine interesser og ressurser. Livet handler om å utfylle hverandre, ingen er flinke til alt. Alle er flinke til noe

Hva skjer når folk føler seg annerledes: De blir sårbare. Husk det er vi som gjør at de føler seg sårbare. Dette må kompenseres fordi vi alle er skapt sånn at oppmerksomhet er et behov som må dekkes. De får ikke nok riktig oppmerksomhet på skolen. De får heller ikke alltid den rette oppmerksomheten hjemme i forhold til det problemet den enkelte har eller når foreldrene er opptatt av andre mer egosentriske ting som kan være å ruse seg.

Tror at riktig oppmerksomhet dreier seg om hva den enkelte er god til der og da sammen med klare grenser. Der også voksenrollen bør dreie seg om å være mest mulig konsekvent i forhold til grenser som er satt i samhandling med den det gjelder. Her svikter vi voksne enormt uten at jeg ønsker å gi noen dårlig samvittighet. Dette er en samfunnstrend der vi naturligvis blir påvirket i gal retning alle sammen

Barn og ungdom med ulik problematikk søker andre miljøer der de for dekket oppmerksomhetsbehovet. Noen miljøer er positive, og det går bra likevel. Andre miljøer er negative for den det gjelder. Blant de negative miljøene har vi de som allerede har begynt å ruse seg, og de finner vi overalt.

Vi får ikke sjokk lenger om vi hører at det er røyka hasj på speidertur. Er man sårbar blir man lett påvirket av den som ruser seg. Det kan faktisk hende at påvirker klarer å slutte men at den som er påvirket i gal retning må søke mer destruktive miljøer for å føle seg likeverdige. Her blir man tatt i mot med åpne armer.

Med andre ord har den sterke som eksperimenterer med rusmidler et ansvar for den sårbare. Vi har et felles ansvar for andres liv. Ansvar for eget liv får liten betydning i en fase av livet der man påvirkes i mye større grad enn ellers i livet. De sterkeste klarer seg ofte uansett, mens de sårbare integreres inn i stadig dårlige miljøer

Med andre ord er det lett å integreres i disse miljøene. Integreringen til de enda mer belastende miljøene går like lett og gradvis. Man føler en tilhørighet der man har rusen og dens ritualer felles.

Personlig tror jeg at rusmisbruket også er en ubevisst protest mot det samfunnet vi lever i. Personlig tror jeg også at de som blir rusmisbrukere som oftest er meget følsomme personer, og som ikke får utløp for følelsene sine i et rimelig kaldt, kynisk samfunn, der vi måler verdier i materielle goder.

Vi utstøtter barn fra de er ganske små. Helt ubevisst skjermer vi våre egne barn fra barn som lager mye oppstyr rundt seg. Vi utstøter de fra skolen når de ikke oppfører seg som andre.

Jeg kan dra det så langt som å si at vi i mange tilfeller kan bestille behandlingsplass eller fengselscelle til mange allerede når de er seks år gamle. Her har vi alle et ansvar.

Jeg blir kvalm når vi snakker om et inkluderende arbeidsliv når vi ikke en gang har et inkluderende barnehageliv.

Forebygging bør dreie seg om å inkludere bråkmakerne allerede fra de er små. I et samfunn der egoismen rår er det vanskelig å få til en forandring som dreier seg om solidaritet med de såkalte vanskelige og før de blir sårbare. Det er vi voksne som gruppe som dyrker frem de kriminelle og rusavhengige, og ikke nødvendigvis foreldrene til de vanskelige og sårbare.

Vi vet også mye om at barn av rusavhengige ofte blir rusavhengige selv, men med en unntaksprosent på ca 50% som utgjør de såkalte løvetannsbarna som klarer seg bedre enn folk flest. Å lære av andres feil står i kontrast til at man påvirkes til det man er eller blir.

Nettverk er et stikkord når man snakker om det ene eller andre problemet. Et trykt godt nettverk er et helt normalt menneskelig behov. Når noe av nettverket blir borte blir også noe av tryggheten borte. Man er i noe som ligner på en krisesituasjon. Man har ikke mange nok gode påvirkere.

Veldig mange barn opplever at foreldrene skiller lag. Når foreldrene skiller lag mister barn, mor og far en stor del av nettverket sitt og kan bli mer utrygge. Dette er etter min mening et underkommunisert problem.

Jeg har ikke noe problem med å akseptere at vi ikke er noen monogame vesener. Vi må likevel begynne å snakke om hva dette gjør med barna våre og med oss selv. Barna mister ofte den daglige kontakten med far, noen ganger mor.

Dette vet vi er et stort problem for mange barn. De mister også den indirekte påvirkningen gjennom fars nettverk. De får ofte et kunstig forhold til far, der far alltid må finne på noe sammen med barnet eller barna som oppfattes mer morsomt enn å være hos mor. Fars nettverk er ofte de som selv er skilt eller ikke er i et par forhold. De driver gjerne med helt andre ting som å gå på byen, mens far er alene med barna sine.

Det blir et unaturlig forhold mellom far og barn som ofte far ikke takler på sikt rent følelsesmessig. Mange fedre blir borte etter noen år. Barnet eller

barna blir skadelidende. Nå som vi har fått en mer rettferdig barnefordeling ser vi også at kvinnene sliter med de samme følelsene menn er blitt hetset for gjennom mange år. Resultatet er det samme, mindre stabile og trygge foreldre, som igjen gir utrygge barn.

En annen grunn er fars og mors leting etter ny partner. Hvor leter man: Jo på byen der det konsumeres mengder med alkohol.

Foreldres drikkevaner har en klar sammenheng med hvordan ungdommen forholder seg til ulike typer rusmidler i ung alder. Hvis noen hevder at barn takler dette helt greit så er de etter min mening veldig naive. Denne utryggheten kan selvfølgelig også bidra til at flere barn og ungdom søker rusmidler for å døyve den smerten det er å miste en del av sitt nettverk.

Samhandlingen mellom ulike arenaer ungdommen ferdes på ligger også på et lavt nivå i dagens samfunn. Vi vet at mange foreldre uteblir når skolen lager en temaaften om rus. Vi vet at det er få møter mellom aktiviteter ungdommen er i og skolen. Vi vet også at foreldre er lite flinke til å

samarbeide med andre foreldre. Foreldre kjøper fri til seg selv gjennom å betale for barnas fritidsaktiviteter uten å være en del av det.

Noe av det første jeg gjorde da jeg tok over den daglige omsorgen for mine tre barn for 5 år siden var å invitere foreldrene til barnas venner hjem. Dette ble fulgt opp av noen av de andre som gjorde at vi hadde en viss sosial kontroll. Litt felles grenser tjener alle.

Personlig har jeg som nevnt tre barn. To sønner har ADHD diagnose. Den ene og det letteste tilfelle fikk Ritalin tidlig og er narkoman i rehabilitering i dag. Han er selvfølgelig også utsatt for omsorgssvikt gjennom å ha to foreldre som ikke alltid har fungert med bakgrunn i sitt rusmisbruk.

Da jeg overtok omsorgen for alle tre var den eldste rusfri i store deler av tiden han bodde hos meg. Etter at han selv valgte å flytte som 18 åring gikk det rett i utforbakke. Han fikk ikke god nok oppfølging verken fra skole eller hjem, og ved siden av ADHD problematikken er nok årsaken til at han ble narkoman ganske klar.

Jeg har et gått forhold til Larsen som jeg kaller han i dag. Vi diskuterer ADHD problematikken og er usikre på om det er rett diagnose på han. Jeg mener at hans turbulente oppvekst med en totalt fraværende far over noen år og en alkoholisert mor nok er hovedårsaken til at han har fått en veldig kronglet vei inn i en såkalt normal tilværelse

Jeg tror uten å kunne dokumentere det, at det lett settes ADHD diagnoser når noen blir for plagsomme for lærerne. Medisinering kan ikke forsvares i alle tilfeller. I noen tilfeller er det selvfølgelig riktig. Andre typer tiltak bør prioriteres før man i det hele tatt tenker på medisinering. Vi må slutte å møte ADHD menneskene og rusmisbrukere generelt på fagfolkens premisser.

Som tidligere rusmisbruker har jeg satt klare grenser for min narkomane sønn. Han har ikke fått lov å sette foten sin hjemme hos oss i ruset tilstand, men selv jeg med min bakgrunn har blitt lurt noen ganger. Jeg er overbevist om at klare grenser må til, samtidig som man formidler at man er der og stiller opp for den narkomane datteren eller sønnen sin når han eller hun tar tak i seg selv. Dette er etter min mening den mest rasjonelle

måten å møte en narkoman sønn eller datter på eller de som er i ferd med å bli det, kanskje lettere sagt enn gjort.

Den andre sønnen min som i tillegg til ADHD diagnose hadde lese og skrivevanskeligheter valgte selv og ikke ta i mot tilbudet om Ritalin da han i følge seg selv følte at han ble rar av det. Han er i dag 21 år og fungerer i hundre. Av mine tre barn er det vel han som hadde dårligste utsikter, men som også har vært den mest pliktoppfyllende av mine tre barn.

På ungdomsskolen hadde han egen lærer samtidig som han fulgte undervisningen i vanlig klasse i noen fag. Han kom seg igjennom med bestått karakter i alle fag. Han begynte på videregående på tekniske byggfag for så å gå over på rørleggerfaget. Han gikk i læra. Er nå ferdig utdanna rørlegger. Bilsertifikatet er bestått, noe som er et problem for mange med konsentrasjonsproblemer og lese og skrivevansker.

Dette hadde ikke gått uten at jeg som far satte krav til skolen. I et møte med skolen mente de at sønnen min manglet evner, som igjen kunne føre

til at han ikke ville bestå eksamen. Jeg sa som sant er at sønnen min faktisk ikke er dum. Han trenger bare en tilrettelagt undervisning der også dere stiller strenge krav til ham.

Jeg sa også at jeg ikke under noen omstendigheter ville godta at han ikke besto eksamen, og at jeg ville forfølge dette om så skjedde. Han sto med glans og fikk den tilrettelagte undervisningen han hadde krav på. Sannsynligheten for at også denne utgaven av familien Storaas ville vært rusmisbruker hvis han ikke hadde fått den oppfølgingen han har fått, er stor. Hvis han da ikke er et såkalt løvetannsbarn.

Det hører også med til historien at barnevernet helt til for få år siden har støttet oss på en uforglemmelig måte.

Som far har jeg vært nødt til å være meget konsekvent i forhold til grenser for Pettersen som jeg kaller han. Han har alltid protestert vilt og tatt noen kraftige diskusjoner med meg, men alltid fulgt de grensene jeg satte.

Jeg hadde nok et bedre utgangspunkt for å vinne kampen med han. Han elsker fremdeles å

provosere meg, og så kan dere lure på hvor og hvem han har lært det av.

Jeg har også en datter som er tvilling til min yngste sønn. Hun kaller jeg Snøfte av en eller annen merkelig grunn. Det har bare blitt sånn. Hun snuste også på noen rusmidler en periode, men er på lik linje med tvillingbroren en klar motstander av narkotika i dag. Hun er heller ikke en enkel person, noe få Storaaser er, men en ung dame i god utvikling.

Jeg tok over tre barn i verste alder og måtte vinne kampen. Alle vet at barn, ungdom, også voksne tøyser grensene så langt de latt seg tøye, i forhold til omgivelser og familie. Vi har lett for å si at barn trenger grenser uten at vi er flinke til å sette dem. Voksne trenger også grenser. Det er den voksnes omgivelser eller nettverk som setter disse grensene. Poenget mitt er at alle trenger grenser uansett alder. Vi er alle sosiale vesener og helt hjelpeløse alene i denne verden.

Med denne tankegangen sier det seg selv at desto mindre og ensartet nettverk man har desto mer usosial og hjelpeløs blir man.

Så var det meg. Hva var det som påvirket meg til å bli rusmisbruker?

Jeg mener selv at det startet tidlig. Allerede i barnehagen var jeg et problem. Fant på mye rart. En episode jeg husker godt var at jeg avtalte med en kamerat som gikk i første klasse om å rømme.

Han skulle skulke skolen for så å sykle forbi barnehagen der jeg skulle stå klar på trappa og hive meg bak på sykkelen hans. Poteter og fyrstikker ble stålet hjemme sammen med noen sigarer. Vi rømte til skogs lagde bål, stekte poteter og røykte sigarer. Langt på natt ble vi funnet av bekymrede foreldre og naboer.

I første klasse på skolen etter bare noen dager fikk jeg alle elevene til å hoppe på pultene sine når læreren kom inn.

Allerede i begynnelsen av fjerde klasse fant de ut at jeg måtte skifte skole. En mindre skole oppe i Sørkedalen med få elever i hver klasse. Allerede da følte Jon seg litt andreledes enn de andre på samme alder.

Jeg kom tilbake til skole i mitt nærmiljø når jeg begynte på ungdomsskolen. Det tok ikke lang tid før jeg gikk i det man da kalte observasjonsklasse. Jeg manglet totalt respekt for voksne mennesker, bortsett fra de som ga meg klare grenser.

Jeg ble utvist i 9 klasse etter en fysisk konflikt med skolens rektor. Jeg var full og spyttet han rett i ansiktet på en spillselv konkurranse på skolen. Dette foran de fleste av skolen elever, lærere og foresatte.

Nå fikk jeg privatundervisning hjemme og fikk mitt første kjennskap til psykolog. Han mente at alt jeg gjorde var helt normalt og sammen med min mor truet de skolen med rettssak om jeg ikke fikk plass på skolen igjen.

10 klasse gikk jeg på Majorstuen skole. De la ned dette tilbudet etter at jeg med flere bråkmakere hadde gått der et år.

Nå som de aller fleste vennene mine skulle begynne på det vi da kalte gymnaset, så begynte Jon som internt bud i aftenposten, fikk jobb i

pakkeriet etter et halvt år for så å få jobb i Aftenpostens trykkeri. Jeg tjente fort mer enn min egen far og langt mer enn en hver ung mann kan drømme om å tjene.

Det hører med til historien at jeg etter hvert ble en rimelig god basketballspiller og at jeg hele tiden fra tidlige barneår drev med idrett. Det hører også med at jeg fra 14 – 15 års alder drakk mye og røykte hasj ved siden av å jobbe og sporte mye. Jeg var med andre ord allerede da rusmisbruker uten å skjønne det helt selv.

Jeg giftet meg rimelig ung og fikk tre barn med samme kone før jeg var 29. På tross av at jeg drakk mye og røyka mye hasj var Barna og idretten det som var drivkraften i livet mitt.

Jeg skilte meg som 30 åring. Jeg sluttet å spille basket på høyt nivå. Jeg jobba en skiftsordning som gjorde at jeg hadde perioder med sammenhengende fridager annen hver uke.

Det gikk fort i utforbakke. Og være lekeonkel annenhver helg for egne barn var noe jeg taklet dårlig. Treningen jeg gikk til hver dag var borte. Jeg

ruste meg mer og mer, men klarte og holde på jobben til ute i 1994. Når den røyk var det bare rusmiddelene igjen + en haug av overfladiske forhold til det annet skjønn.

Jeg mistet bolig, bodde litt her og der og i perioder var jeg helt uten bolig. Mor og far lot meg bo på hybelen i kjelleren inntil de også hadde fått nok. Hadde gjeld opp til øra. Begynte å ruse meg i perioder på andre typer rusmidler. Prøvde alt bortsett fra heroin, men det var like før mange ganger. Ved et par tilfeller stoppet det ved at ingen hadde lyst til å sette jomfruskuddet på meg. Jeg var likeglad og rusmidlene styrte hele livet mitt. Ikke glem at denne negative prosessen startet i tidlige barneår Jeg klarte å komme tilbake. Det er en annen lang historie som jeg kan komme innpå etter lunsj.

Vi har en aksjonsuke mot narkotika som i stor grad retter seg mot ungdom. Bra er det men vi må ikke glemme at de fleste blir rusmisbrukere i godt voksen alder, men veldig ofte grunnet en barndom med mye negativ oppmerksomhet.

Men sier man nei til narkotika og alkohol i ung alder samtidig som vi mennesker blir litt mer solidariske i tankegangen er sjansene for at man blir rusmisbruker kraftig redusert. Solidaritet handler også om å ta hensyn til de sårbare. Vi må trække de sterke som tåler alkohol og andre rusmidler litt mer på tærne en det vi gjør i dag.

Vi må bort fra tankegangen om at alle har ansvar for eget liv. Det nye motto må være at vi tar et ansvar for hverandres liv, da blir det også lettere å ta ansvar for eget liv. Eller i det minste et medansvar. Kanskje vi også må flytte grensene på hva vi kan tillate oss å gjøre i nykter og edru tilstand. Med andre ord bli litt mer frigjorte uten kunstig stimulans.

Rus, relasjon og nettverkets betydning bør inn som eget fag i grunnskolen. Som sakt tidligere så er vi helt hjelpeløse alene i denne verden. Vi har alle et ansvar. Føler man seg annerledes føler man seg veldig ensom.

Bli man avhengig av rusmidler for å døyve smerter er man fort alene i denne verden. Veien tilbake er tung, men fullt mulig for de aller fleste. Det aller

viktigste er jo selvfølgelig å forebygge. Da må vi bry oss langt mer enn vi gjør i dag.

Spenningsøking er selvfølgelig også en inngangsbillett til rusmidler. I ungdomsårene kribler hormonene i kroppen. I et lite frigjort samfunn tyr ungdommen til rusmidler for å få utløp for seksuell tiltrekking.

Mange debuterer seksuelt når de har drukket. Noen prøver andre rusmidler som faktisk i en kort periode kan stimulere den seksuelle lysten og også stimulere opplevelsen av sex som en god opplevelse.

Problemet er at de forbinder seksuell omgang med rusmidler, og ikke tør å ta initiativ uten denne stimulansen. Dette forfølger mange gjennom hele livet.

Jeg tror at mange barn og ungdom opplever knirkelyder fra mors og fars seng gjerne på en fredag eller lørdag etter en flaske rødvin eller to. Med andre ord får du med deg denne lærdommen omtrent med morsmelka.

Jeg tror vi også må være villig til å se voksnes alkoholforbruk i klar sammenheng med at mange ungdommer begynner en karriere med stoff.

Jeg syntes ikke det er rart at barn og ungdom ønsker å ruse seg på noe annet enn foreldrene. Vi må ikke glemme at ungdom som oftest går gjennom en fase der mor og far er verdens største idioter.

De aller fleste voksne mennesker finner partnerne sine på arbeidsplassen sies det. Det er ikke helt sant. Det sanne er at de ofte har samme arbeidsgiver men treffes i sosiale sammenhenger arrangert av arbeidsgiver eller deres samarbeidspartnere.

I utgangspunktet veldig positivt. Det er bare det at alkoholen også flyter i disse sosiale sammenhengene. Resten treffer sine partnere på byen, selvfølgelig med noen unntak.

Smitteeffekten er stor da vi alle blir påvirket enten vi vil eller ei. Barn og ungdom blir påvirket av det vi voksne gjør. De lærer at rusmidler er et godt verktøy til å få dekket et seksuelt behov eller å

tilnærme seg en annen person med bakgrunn i seksuell legning.

Veldig mange barn lærer seg å få oppmerksomhet gjennom å gjøre det de voksne ikke liker. Oppmerksomhetsbehovet er et strekt behov vi alle har. Når du gjennom hele oppveksten får oppmerksomhet gjennom å være en pest og en plage for voksne mennesker finner du faktisk likesinnete etter hvert, i det minste gjør veldig mange det. Rusmiljøene og deres ritualer er en falsk trygg arena der man møter forståelse, kanskje for aller første gang.

Jeg sier ikke med det at alle som blir et offer for mye negativ oppmerksomhet blir rusmisbrukere, men de som blir det kjenner seg godt igjen i det.

Helt avslutningsvis før lunsj tror jeg også vi har mye å lære når det gjelder å kommunisere med barna våre. Det virker nesten som om vi er redd barna, og trår for varsomt frem.

Grensene går ofte på hva de skal få og ikke få. Det materielle er det vi diskuterer med dem. Hvis vi

klarer å flytte fokus over på det mer mellommenneskelige plan tror jeg vi når langt.

Vi må tørre å ta konfliktene og diskusjonene med barna våre. Vi voksne er for pysete.

Hvis vi voksne ikke er villig til å forandre oss vil det som nå også i fremtiden være hovedårsak til at mange ungdommer flykter inn i et stoff eller alkoholmisbruk. Det hjelper ikke at noen få foreldre eller fagfolk tar dette alvorlig. Vi har alle en jobb å gjøre.

Det er også viktig å nevne at jeg ikke gir den enkelte foresatte til en narkoman/alkolisert datter eller sønn skylda, men et overfladisk, materialistisk og lite frigjort samfunn som må snus til det bedre for alle.